

KETIDAKSEIMBANGAN AGIHAN INDUSTRI DAN MIGRASI PENDUDUK DI NEGERI KEDAH

ASAN ALI GOLAM HASSAN
Sekolah Ekonomi
Universiti Utara Malaysia

ABSTRAK

Kedah dikenali sebagai “Periuk Nasi Malaysia”, namun dengan peredaran masa, sumbangan sektor pertanian semakin berkurangan. Kini Kedah berada dalam proses transformasi ekonomi daripada berasaskan pertanian kepada berasaskan perindustrian. Sektor pertanian di negeri ini yang menyumbang 44% daripada KDNK dalam tahun 1988 telah berkurangan kepada 35% pada tahun 1990. Sementara itu, antara tahun 1994-1995, sektor perindustrian telah tumbuh pada kadar 16% berbanding sektor pertanian dengan 2.5% akibat dominasi padi dan getah yang semakin berkurangan. Dalam proses transformasi ekonomi ini, akan berlaku masalah ketidakseimbangan agihan industri antara wilayah. Industri-industri yang berasaskan teknologi moden akan tertumpu di wilayah-wilayah yang agak maju, manakala wilayah-wilayah yang mundur akan terus dipinggirkan. Selain itu, proses transformasi ekonomi juga akan membawa kepada masalah migrasi penduduk terutamanya penduduk lelaki ke kawasan bandar yang seterusnya akan meningkatkan nisbah tanggungan penduduk di kawasan luar bandar. Dengan menggunakan Koefisien Penempatan, penyelidik menyenaraikan ketidakseimbangan pengkhususan penempatan mengikut industri di negeri Kedah.

ABSTRACT

Historically known as a ‘rice bowl’ of Malaysia, the state of Kedah has shifted it’s focus to a more remunerating sector which is industrial sector. Although agriculture remains as a major contributor to GDP of the state, it’s percentage is declining over the years. Agricultural sector in this country contributes 44% of the GDP in 1988 and fell to 35% in 1990. Meanwhile, between the year 1994-1995, the industrial sector growth rate is 60%. However, the agricultural sector growth is only 2.5% primarily resulting from the declines in the domination of paddy and rubber. In this transformation process, we will face the problem of industrial distribution inequality between regions. Industries

with a modern technology base will be more concentrated in the developed regions while the less developed regions will continue to be left behind. In addition, this transformation process will also bring the migration problem, especially by the male population and this will increase the "Location Quotient" the researcher will list the imbalance diffusion in the industrial specialization location by regions and regional specialization location by industry in Kedah.

PENDAHULUAN

Pada asalnya, Kedah merupakan sebuah negeri pertanian. Sektor ini menyumbang 44% daripada Keluaran Dalam Negara Kasar dalam tahun 1988, namun jumlah ini berkurangan kepada 35% dalam tahun 1990. Selain itu, sektor ini juga turut menyumbang 47% peluang pekerjaan dalam tahun 1990 (SEPU, 1994a:7).

Sektor perindustrian telah mula bertapak di negeri ini dalam tahun 1975, apabila Skim Insentif Kawasan (*Location Incentive Scheme*) telah dilancarkan, yang memberi pelepasan cukai bagi industri yang diusahakan di kawasan yang ditetapkan. Salah satu matlamat skim ini adalah bagi mengatasi ketidakseimbangan agihan industri antara kawasan bandar dengan luar bandar.

Sektor perindustrian di negeri Kedah terus berkembang seiring dengan peredaran waktu. Sehingga tahun 1992, terdapat 15 buah kawasan perindustrian (*Industrial Estates*) di negeri ini dengan keluasan sebanyak 758.4 hektar. Angka ini merupakan 5.7% daripada keseluruhan kawasan perindustrian di Malaysia (SEPU, 1994b:79).

Pada Disember 1992, Perbadanan Kemajuan Ekonomi Negeri Kedah telah membangunkan 7 kawasan perindustrian (Mergong II, Mergong Barrage, Bakar Arang, Tikam Batu, Sungai Petani, Kulim dan Darulaman) yang merangkumi kawasan seluas 849.5 hektar. Di peringkat wilayah pula, 7 kawasan Industri Kecil dan Sederhana (IKS) di Binjal, Naka, Baling, Sik, Sungai Tiang, Jeniang dan Langkawi telah dikenal pasti untuk dimajukan (SEPU, 1994b:79-80).

Keluaran Dalam Negara Kasar yang disumbangkan oleh sektor perindustrian dijangka akan terus meningkat dari RM702.4 juta dalam tahun 1990 kepada RM2,976.7 juta (meningkat 76.4%) dalam tahun 2000. Sebaliknya sektor pertanian (termasuk perikanan dan perhutanan), dijangka hanya akan meningkat dari RM1,331.0 juta kepada RM1,845.9 juta (27.9%) dalam jangka masa yang sama (Malaysia, 1991:134).

Kadar pertumbuhan sektor perindustrian dijangkakan berada pada kadar 12% setahun, walaupun dalam tempoh antara tahun 1994-1995 sektor ini telah tumbuh pada kadar 16.3%. Berbanding pula dengan sektor pertanian yang

dijangka akan berkembang pada kadar 2.5% setahun akibat kurangnya dominasi padi dan getah. Sementara kadar pertumbuhan sektor perkhidmatan pula dijangkakan pada kadar 9.4% setahun (Hashim, 1996:2).

ISU DAN PERNYATAAN MASALAH

Dalam proses transformasi daripada ekonomi berasaskan pertanian kepada ekonomi berasaskan perindustrian akan wujudlah sektor yang maju (sektor perindustrian) dan sektor tradisional (sektor pertanian). Dalam kes negeri Kedah, keadaan ini sedikit sebanyak akan memperlihatkan masalah ketidakseimbangan pembangunan antara wilayah.

Ketidakseimbangan juga boleh dirujuk kepada kumpulan industri mengikut wilayah. Kebanyakan industri yang besar dan berasaskan teknologi moden (tinggi) lebih tertumpu di wilayah-wilayah yang agak maju berbanding industri-industri kecil (termasuk IKS). Ketidakseimbangan ini sedikit sebanyak akan mempengaruhi pendapatan wilayah dan pendapatan penduduk di wilayah tersebut.

Arah aliran modal yang hanya tertumpu ke wilayah-wilayah yang maju telah memburukkan ketidakseimbangan pertumbuhan ekonomi antara negeri (termasuk antara wilayah). Para pelabur lebih tertarik untuk menempatkan kegiatan mereka di bandar-bandar besar walaupun pelbagai galakan penempatan dan estet telah diwujudkan di kawasan yang kurang maju. Di peringkat awal proses perindustrian, masalah ketidakseimbangan pembangunan wilayah tidak dapat dielakkan. Tanpa campur tangan daripada kerajaan, pelabur akan terus memilih bandar-bandar besar untuk menempatkan kegiatan perkilangan mereka (Anuar Ali, 1983:3).

Selain itu, proses membuat keputusan oleh para pelabur tidak semestinya dapat menjamin penempatan industri di kawasan yang kurang maju (Fu Chen Lo & Kamal Salih, 1978:243-269) dan galakan-galakan kepada syarikat-syarikat besar (MNC) secara berlebihan telah menyebabkan agihan sektor perindustrian yang tidak seimbang antara wilayah (Osman Rani, 1983:97-107).

Pemusatan industri di wilayah-wilayah yang telah maju juga mempunyai kaitan dengan tahap pendidikan dan pengalaman buruh. Pada keseluruhannya, tahap pendidikan dan pengalaman buruh lebih tinggi di wilayah-wilayah yang telah maju berbanding dengan yang mundur (Meerman, 1979:108-109).

Wujud bentuk hubungan yang songsang antara tingkat pendidikan dan kadar kemiskinan, semakin tinggi tingkat pendidikan penduduk di sesuatu kawasan semakin rendah kadar kemiskinan di kawasan tersebut (Mohd. Yusof, 1990:9). Selain itu, pekerja-pekerja yang berpendidikan dan berpengalaman akan

berpindah ke wilayah yang telah maju dan yang tinggal ialah pekerja yang tidak mempunyai kemahiran industri (Pryor, 1979:113).

Industri-industri yang tidak memerlukan teknologi tinggi mudah tersebar di kawasan kurang maju yang pada keseluruhannya mempunyai daya pengeluaran buruh dan tingkat upah yang rendah. Antara industri ini ialah memproses makanan, minuman, perabot, kertas dan keluaran kertas, getah dan keluaran getah dan keluaran bukan logam (Anuar Ali, 1983:6-7).

Di Semenanjung Malaysia, proses perbandaran merupakan satu proses mengutub dengan penumpuan penduduk dan prestasi ekonomi yang cergas hanya tertumpu di beberapa bandar sahaja kerana wujud masalah kekurangan modal dan buruh mahir yang menyebabkan tidak berupaya untuk diagihkan kepada bilangan bandar yang banyak (Anuar Ali, 1983:15). Masalah penumpuan penduduk di kawasan bandar juga akan membawa kepada kemiskinan terutamanya jika majoriti penduduknya adalah bumiputera (Mohd. Yusof, 1990:5).

KAEDAH DAN PROSEDUR

Jenis pekerjaan disenaraikan mengikut “*Dictionary of Occupational Classification, 1980*” yang diterbitkan Kementerian Sumber Manusia. Jenis industri pula disenaraikan mengikut “*Buku Penjenisan Perusahaan Malaysia, 1972*”, terbitan Jabatan Perangkaan Malaysia dan diasaskan atas “*International Standard of Industrial Classification (ISIC) of All Economic Activities*” terbitan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (*United Nations*).

Konsep Koefisien Penempatan (*location quotient*) digunakan untuk melihat pengkhususan relatif wilayah dalam sesuatu industri tertentu. Secara amnya, Koefisien Penempatan merupakan nisbah tenaga buruh wilayah dengan nisbah tenaga buruh negeri dalam industri tertentu atau wilayah tertentu (Anuar Ali, 1983:29; Bendavid, 1974:94).

$$KPi \quad == \quad \frac{Pij/Pi}{Lj/L} \quad \text{atau} \quad \frac{Pij/Lj}{Pi/L}$$

Di mana;

- KPi = Koefisien Penempatan industri i
- Pij = bilangan pekerja dalam industri i dalam wilayah j
- Pi = jumlah pekerja negeri dalam industri i
- Lj = jumlah pekerja semua industri di wilayah j

L = jumlah pekerja negeri dalam semua industri

Jika;

$KPi > 1$: Nisbah guna tenaga peringkat wilayah lebih besar daripada nisbah Guna tenaga peringkat negeri dalam industri tertentu. Penyerapan guna tenaga peringkat wilayah lebih besar daripada peringkat negeri. Wilayah lebih mengkhusus dalam industri tersebut berbanding negeri.

$KPi < 1$: Nisbah guna tenaga peringkat wilayah lebih kecil daripada nisbah Guna tenaga peringkat negeri dalam industri tertentu. Penyerapan guna tenaga peringkat wilayah lebih kecil daripada peringkat negeri. Wilayah kurang mengkhusus dalam industri tersebut berbanding negeri.

ANALISIS DATA DAN KEPUTUSAN

Analisis taburan penyertaan tenaga buruh (berumur antara 15-64 tahun) mengikut jenis pekerjaan di setiap wilayah menunjukkan sebahagian besar tenaga buruh yang terlibat sama ada sebagai pekerja di sektor pertanian, penternakan, perhutanan, perikanan, pemburuan, sebagai pekerja di sektor pengeluaran, operator alat pengangkutan atau buruh. Hanya 8.4% sahaja tenaga buruh yang terlibat sebagai pekerja profesional, teknikal dan yang berkaitan dengannya (Jadual 1).

Tenaga buruh yang terlibat sebagai pekerja pertanian, penternakan, perikanan, perhutanan dan pemburuan mencatatkan jumlah tertinggi di wilayah Padang Terap, Sik, Pendang, Baling, Yan dan Bandar Baharu. Tenaga buruh yang terlibat sebagai pekerja pengeluaran, operator alat pengangkutan dan buruh paling ramai didapati di wilayah Kulim, Kuala Muda, Langkawi dan Kota Setar.

Dari segi taburan industri bagi penduduk yang bekerja (berumur antara 15-64 tahun) antara wilayah, sebahagian besar penduduk terlibat dalam industri (bidang) pertanian, perhutanan, pemburuan dan perikanan (33.34%). Industri ini merupakan industri terbesar yang menawarkan tenaga kerja di wilayah Padang Terap, Sik, Pendang, Baling, Yan, Kubang Pasu dan Bandar Baharu. Industri pembuatan pula menawarkan tenaga kerja yang terbesar di wilayah Kuala Muda dan Kulim (Jadual 2).

Taburan pekerja industri mengikut jantina menunjukkan pekerja lelaki merupakan pekerja yang paling ramai di semua industri kecuali industri pembuatan. Di kawasan bandar pula, pekerja lelaki mencatatkan jumlah yang

paling tinggi dalam industri elektrik, gas dan air (56.8%); perkhidmatan kewangan, insurans, hartanah dan perniagaan (47.2%); dan perkhidmatan masyarakat, sosial dan persendirian (37.5%) (Jadual 3).

Sementara pekerja lelaki di luar bandar mencatatkan jumlah yang tinggi dalam industri pertanian, perhutanan, pemburuan dan perikanan (67.4%); perlombongan dan kuari (70%); pembinaan (55.3%); perdagangan borong dan runcit, hotel dan restoran (37%); dan pengangkutan, penyimpanan dan perhubungan (57.7%). Bagi pekerja perempuan di luar bandar, kebanyakan mereka didapati terlibat dalam industri pembuatan (30.3%) (Jadual 3).

Pengkhususan Wilayah Mengikut Industri

Analisis data menunjukkan terdapat wilayah yang hanya mengkhusus dalam satu industri sahaja. Pengkhususan wilayah mengikut keutamaan industri boleh disusun seperti berikut (KPi lebih dari satu yang tertinggi hingga terendah):

Wilayah	Industri	
Baling	1.	Pertanian, perhutanan, perburuan dan perikanan (1.54)
Bandar Baharu	1.	Pertanian, perhutanan, perburuan dan perikanan (1.21)
Kota Setar	1.	Perkhidmatan kewangan, insurans, hartanah dan perniagaan(2.21)
	2.	Perdagangan borong & runcit dan restoran & hotel (1.43)
	3.	Perkhidmatan masyarakat, sosial dan persendirian (1.40)
	4.	Elektrik, gas dan air (1.30)
	5.	Pembinaan (1.26)
	6.	Pengangkutan, penyimpanan dan perhubungan (1.13)
Kuala Muda	1.	Pembuatan (1.69)
	2.	Perlombongan dan kuari (1.13)
	3.	Elektrik, gas dan air (1.12)
	4.	Pengangkutan, penyimpanan dan perhubungan (1.07)
	5.	Perkhidmatan masyarakat, sosial dan persendirian (1.05)

Jadual 1
Taburan Tenaga Buruh Bagi Penduduk Berumur 15-64 Tahun (%), 1991

	Baling	Bandar Baharu	Kota Setar	Kuala Muda	Kbg. Pasu	Kulim	L'kawi	Padang Terap	Sik	Yan	Pendang	Jumlah
Pekerja Profe- sional teknikal & yang berkaitan	7 6.4 4	8 5.9 5	1 11.4 4	3 8.3 5	2 8.7 5	4 8.2 4	5 7.4 5	10 5.5 5	9 5.6 5	6 7.1 4	9 5.6 4	8.4 5
Pekerja pentad- biran & pengurusan	8 0.3 8	7 0.4 8	1 1.8 7	2 1.3 7	5 0.8 7	4 0.9 7	3 1.2 7	8 0.3 8	8 0.3 8	6 0.6 7	7 0.4 7	1.0 7
pekerja perkeranian & yang berkaitan	8 3.0 6	7 3.4 6	1 10.9 6	3 6.7 6	4 6.2 6	5 5.8 6	2 6.8 6	8 3.0 6	10 2.0 6	6 4.0 6	9 2.6 6	6.4 6
Pekerja jualan	6 7.8 6	8 6.6 3	1 14.1 3	5 8.7 4	4 9.0 4	7 7.3 5	2 10.5 4	10 5.7 4	9 6.3 4	3 9.7 3	7 7.3 3	9.5 3
Pekerja perkhid- matan	9 5.6 5	7 6.3 4	2 11.3 5	2 11.3 3	3 10.1 3	4 8.6 3	1 16.0 3	8 6.0 3	5 7.3 3	6 6.6 5	10 4.4 5	9.4 4
Pekerja pertanian, ternakan & perhu- tanan, nelayan & pemburu	4 52.0 1	7 42.1 1	9 22.7 2	11 20.4 2	6 44.3 1	10 22.1 2	8 27.7 2	1 67.1 1	2 63.6 1	5 46.7 1	3 61.3 1	34.3 1
Pekerja pengelua- ran & yg. berkaitan, operator alat pengang- kutan & buruh	7 23.6 2	3 33.6 2	5 26.3 1	2 42.1 1	8 20.6 2	1 46.9 1	4 32.0 1	11 11.6 2	10 14.1 2	6 25.0 2	9 18.1 2	30.1 2
Pekerja yg tidak jelas/tidak dinyata- kan	1.3 7	1.7 7	1.4 8	1.1 8	0.5 8	0.3 8	0.4 8	1.0 7	0.7 7	0.2 8	0.2 2	0.9 8
Jumlah	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

- Nota: Cara membaca jadual anak panah ke kanan : Contoh Pekerja Profesional teknikal dan yang berkaitan paling ramai (1) di Wilayah Kota Setar, kedua (2) di Wilayah Kubang Pasu, ketiga (3) di Wilayah Kuala Muda, keempat (4) di Wilayah Kulim dan seterusnya.
- anak panah ke bawah : Contoh di Wilayah Baling, paling ramai (1) buruh bekerja sebagai pekerja pertanian, ternakan dan perhutanan, nelayan dan pemburu, kedua (2) sebagai pekerja pengeluaran dan yang berkaitan, operator alat pengangkutan dan buruh, ketiga (3) sebagai pekerja jualan, keempat (4) sebagai pekerja profesional, teknikal dan yang berkaitan.
- Sumber : *Laporan Penduduk Negeri Kedah*, 1995, m.s. 9, Jadual 1,2 (selepas diubahsuai)

Jadual 2

Taburan Industri Bagi Penduduk Bekerja Mengikut Wilayah, (Peratus) 1991

	Baling	Bandar Baharu	Kota Setar	Kuala Muda	Kbg. Pasu	Kulim	L'kawi	Pdg. Terap	Sik	Yan	Pendang	Jum.
Pertanian, perhutanan, perburuan & perikanan	4 51.5 1	7 40.3 1	10 21.5 2	11 20.0 3	6 43.7 1	9 21.8 2	8 23.9 1	1 63.6 1	2 62.3 1	5 46.4 1	3 61.11 1	33.42 1
Perlombongan & kuari	3 0.1 10	3 0.1 10	3 0.1 9	2 0.2 10	2 0.2 10	2 0.2 10	1 0.4 9	3 0.1 9	2 0.2 9	4 0.0 10	2 0.2 9	0.15 10
Pembuatan	4 15.2 2	3 23.9 2	6 10.9 4	2 31.7 1	8 7.9 4	1 38.4 1	7 9.7 5	7 9.7 3	10 7.4 4	5 12.8 4	9 7.7 3	18.67 3
Elektrik, gas & air	3 0.3 9	4 0.2 9	1 0.6 8	2 0.5 9	2 0.5 9	2 0.5 9	1 0.6 8	5 0.1 9	4 0.2 9	3 0.3 9	4 0.2 9	0.44 9
Pembinaan	9 3.7 5	6 5.4 5	2 7.4 5	3 5.9 5	5 5.5 5	4 5.7 5	1 13.3 4	11 2.7 5	10 3.1 5	7 5.0 5	8 4.9 5	4.9 5
Perdagangan borong & runcit dan restoran & hotel	7 10.1 4	9 8.9 4	2 19.3 3	5 12.3 4	4 13.1 3	6 10.5 4	1 23.8 2	11 7.1 4	10 8.5 3	3 14.2 3	8 9.7 4	13.49 4
Pengangkutan penyimpanan & perhu- bungan	7 2.2 7	5 3.4 7	3 4.0 6	4 3.8 6	5 3.4 6	4 3.8 6	1 6.8 6	9 1.5 7	8 1.7 6	2 4.7 6	6 2.9 6	3.57 6
Perkhidmatan kewangan, insuran, hartanah & perniagaan	7 0.4 8	7 0.4 8	1 3.2 7	2 1.4 8	4 0.9 8	3 1.0 7	3 1.0 7	5 0.6 8	8 0.3 8	6 0.7 7	7 0.4 8	1.43 8
Perkhidmatan masyarakat, sosial & persendirian	9 14.0 3	8 14.3 3	1 29.0 1	3 21.8 2	2 23.5 2	5 17.4 3	4 19.6 3	10 12.9 2	7 15.2 2	6 15.4 2	11 12.4 2	20.77 2
Perindustrian yg. tidak jelas/ tidak dinyatakan	2.5 6	3.0 6	4.0 6	2.4 7	1.3 7	0.7 8	1.0 7	1.6 6	1.0 7	0.6 8	0.6 7	2.16 7

Sumber : Laporan Penduduk Negeri Kedah, 1995, m.s. 9, Jadual 1, 2 (selepas diubahsuai)

Jadual 3
Taburan Pekerja Mengikut Strata dan Jantina Negeri Kedah, 1991

	Bandar			Luar Bandar			Jumlah		
	Lelaki	Perem.	Jum.	Lelaki	Perem.	Jum.	Lelaki	Perem.	Jum.
Pertanian, perhutanan, perburuan & perikanan	6,045	1,085	7,130	91,152	36,877	128,029	97,197	37,962	135,159
Perlombongan & kuari	131	15	146	437	41	478	568	56	624
Pembuatan	16,541	16,087	32,628	20,004	22,863	42,867	36,545	38,950	75,495
Elektrik, gas & air	1,019	102	1,121	643	31	674	1,662	133	1,795
Pembinaan	9,892	531	10,423	13,209	229	13,438	23,101	760	23,861
Perdagangan borong, runcit, restoran & hotel	18,610	7,727	26,337	20,172	8,041	28,213	38,782	15,768	54,550
Pengangkutan penyimpanan & perhubungan	5,460	399	5,859	8,333	241	8,574	13,793	640	14,433
Perkhidmatan kewangan, insuran, hartanah & perniagaan	2,739	1,533	4,272	1,149	381	1,530	3,888	1,914	5,802
Perkhidmatan masyarakat, sosial & persendirian	31,485	15,374	46,859	26,380	10,756	37,136	57,865	26,130	83,995
Perindustrian yg. tidak jelas/ tidak dinyatakan	2,931	1,707	4,638	2,679	1,415	4,094	5,610	3,122	8,732
Jumlah	94,853	44,560	139,413	184,158	80,875	265,033	279,011	125,435	404,446

Bagi penduduk bekerja berumur 15 hingga 64 tahun

Sumber : *Laporan Penduduk Negeri Kedah, 1995*, m.s. 534 - 554, Jadual 6.5. (selepas diubahsuai)

(Sambungan Pengkhususan Wilayah Mengikut Industri)

Wilayah	Industri	
Kubang Pasu	1.	Perlombongan dan kuari (1.41)
	2.	Pertanian, perhutanan, perburuan dan perikanan (1.31)
	3.	Perkhidmatan masyarakat, sosial dan persendirian (1.13)
	4.	Elektrik, gas dan air (1.05)
Kulim	1.	Pembuatan (2.06)
	2.	Elektrik, gas dan air (1.12)
	3.	Pengangkutan, penyimpanan dan perhubungan (1.08)
Langkawi	4.	Perlombongan dan kuari (1.07)
	1.	Perlombongan dan kuari (2.72)
	2.	Pembinaan (2.26)
	3.	Pengangkutan, penyimpanan dan perhubungan (1.91)
	4.	Elektrik, gas dan air (1.27)
	5.	Perdagangan borong & runcit, hotel dan restoran (1.77)
Padang Terap	1.	Pertanian, perhutanan, pemburuan dan perikanan (1.90)
Sik	1.	Pertanian, perhutanan, pemburuan dan perikanan (1.86)
	2.	Perlombongan dan kuari (1.08)
Yan	1.	Pertanian, perhutanan, pemburuan dan perikanan (1.39)
Pendang	1.	Pertanian, perhutanan, pemburuan dan perikanan (1.83)
	2.	Perlombongan dan kuari (1.11)

Pengkhususan Industri Mengikut Wilayah

Pengkhususan industri mengikut keutamaan wilayah boleh disusun seperti berikut.

Industri	Wilayah	
Pertanian, perhutanan, pemburuan dan Perikanan.	1. Padang Terap	(1.90)
	2. Sik	(1.86)
	3. Pendang	(1.88)
	4. Baling	(1.54)
	5. Yan	(1.39)
	6. Kubang Pasu	(1.31)
	7. Bandar Baharu	(1.21)
Perlombongan dan kuari	1. Langkawi	(2.72)
	2. Kubang Pasu	(1.41)
	3. Kuala Muda	(1.13)
	4. Pendang	(1.11)
	5. Sik	(1.08)
	6. Kulim	(1.07)
Pembuatan	1. Kulim	(2.06)
	2. Kuala Muda	(1.69)
	3. Bandar Baharu	(1.28)
Elektrik, gas dan air	1. Kota Setar	(1.30)
	2. Langkawi	(1.27)
	3. Kulim	(1.12)
	4. Kubang Pasu	(1.05)
Pembinaan	1. Langkawi	(2.26)
	2. Kota Setar	(1.26)
Perdagangan borong, runcit dan restoran & hotel	1. Langkawi	(1.77)
	2. Kota Setar	(1.43)
	3. Yan	(1.05)
Pengangkutan, penyimpanan dan perhubungan	1. Langkawi	(1.91)
	2. Yan	(1.32)
	3. Kota Setar	(1.13)
	4. Kulim	(1.08)
	5. Kuala Muda	(1.07)
Perkhidmatan kewangan, insurans, hartanah & perniagaan	1. Kota Setar	(2.21)
Perkhidmatan masyarakat, sosial dan persendirian	1. Kota Setar	(1.40)
	2. Kubang Pasu	(1.13)
	3. Kuala Muda	(1.05)

Jadual 4
Koefisien Penempatan (KPi) Antara Wilayah, 1991

Taburan Industri penduduk bekerja berumur 15-64 th.		Baling	Bandar Baharu	Kota Setar	Kuala Muda	Kbg. Pasu	Kulim	L'kawi	Pdg. Terap	Sik	Yan	Pen-dang	Jum. %
Pertanian, perhutanan, perburuan perikanan	Jum KPi	18610 1.54	4228 1.21	20346 0.64	17532 0.59	18901 1.31	10276 0.65	3344 0.71	9880 1.90	10496 1.86	6887 1.39	14659 1.83	135159 (33.42)
Perlombongan	Jum KPi	43 0.77	10 0.62	89 0.61	153 1.13	94 1.41	78 1.07	59 2.72	22 0.92	28 1.08	7 0.31	41 1.11	624 (0.2)
Pembuatan	Jum KPi	5515 0.82	2507 1.28	10356 0.59	27752 1.69	3414 0.42	18101 2.06	1362 0.52	1508 0.52	1248 0.39	1893 0.68	1839 0.41	75494 (18.67)
Elektrik, gas & air	Jum KPi	126 0.79	26 0.56	546 1.30	436 1.12	201 1.05	234 1.12	79 1.27	23 0.33	35 0.47	49 0.75	40 0.38	1795 (0.44)
Pembinaan	Jum KPi	1322 0.62	564 0.91	7033 1.26	5157 0.10	2394 0.94	2664 0.96	1866 2.26	413 0.45	526 0.53	735 0.84	1187 0.84	23861 (5.9)
Perdagangan borong, runcit, restoran & hotel	Jum KPi	3660 0.75	937 0.66	18253 1.43	10758 0.91	5660 0.97	4960 0.78	3337 1.77	1110 0.53	1434 0.63	2102 1.05	2339 0.72	54550 (13.49)
Pengangkutan penyimpanan & perhubungan	Jum KPi	785 0.61	356 0.95	3819 1.13	3336 1.07	1453 0.94	1813 1.08	953 1.91	239 0.43	294 0.49	698 1.32	687 0.80	14433 (3.57)
Perkhidmatan kewangan, insuran, hartanah & perniagaan	Jum KPi	144 0.28	45 0.30	2997 2.21	1242 0.99	408 0.66	478 0.71	136 0.68	92 0.41	57 0.24	102 0.48	101 0.29	5802 (1.43)
Perkhidmatan masyarakat, sosial & persendirian	Jum KPi	5060 0.67	1503 0.69	27439 1.40	19093 1.05	10156 1.13	8189 0.84	2742 0.94	1998 0.62	2562 0.73	2283 0.74	2970 0.60	83993 (20.77)
Perindustrian yang tidak jelas/tidak dinyatakan	Jum KPi	900 1.15	317 1.40	3792 1.86	2060 1.09	547 0.59	317 0.31	139 0.46	247 0.74	176 0.48	91 0.28	146 0.28	8732 (2.16)
Jumlah Peratus	Jum KPi	36165 (8.94)	10493 (2.59)	94670 (23.41)	87519 (21.64)	43228 (10.68)	47110 (11.65)	14017 (3.47)	15532 (3.84)	168561 (4.17)	4847 (3.67)	24009 (5.94)	04446 (100)

Jumlah = Jumlah

KPi = Koefisien Penempatan

Dari segi migrasi penduduk (Jadual 5), wilayah Kulim didapati mencatatkan migrasi masuk antara negeri yang tertinggi (14%), sementara yang terendah didapati di wilayah Pendang (1.8%). Bagi migrasi keluar antara negeri, jumlah yang paling tinggi dicatatkan di wilayah Bandar Baru (8.1%), sementara jumlah paling rendah didapati di wilayah Padang Terap (3.1%).

Secara keseluruhan, migrasi bersih (migrasi masuk tolak migrasi keluar) antara negeri yang tertinggi didapati di wilayah Kulim (7.8%) sementara wilayah Bandar Baharu mencatatkan jumlah terendah (-3.1%). Dari segi migrasi masuk antara wilayah pula, wilayah Kuala Muda (7.1%) mencatatkan jumlah yang paling tinggi, manakala jumlah yang paling rendah dicatatkan di wilayah Bandar Baharu (2.2%).

Langkawi (3.8%) mencatatkan jumlah migrasi yang paling tinggi kerana ia melibatkan migrasi masuk antara negeri (7.6%), migrasi masuk antara wilayah (5.1%) dan migrasi masuk dari negara lain (1.4) yang tinggi.

Jadual 5
Migrasi Masuk, Keluar dan Bersih, Negeri Kedah, 1986-1991

Wilayah	Migrasi Antara Negeri Tempoh 5 Th. 1986-1991 (%)			Migrasi Dalam Negeri Tempoh 5 Th. 1986-91 (%)	Migrasi-Masuk Dari Negara Tempoh 5 Th. 1986-91 (%)	Penduduk Yang Lahir Di Luar Negara (%)
	Migran Bersih	Migran Masuk	Migran Keluar			
Kulim	7.8	14.0	6.2	5.4	0.3	2.1
Kuala Muda	4.0	10.2	6.3	7.1	0.2	1.7
Langkawi	3.8	7.6	3.8	5.1	1.4	3.5
Kbg. Pasu	1.1	7.2	6.1	4.2	0.3	0.9
Pdg. Terap	-0.9	2.2	3.1	4.4	0.3	0.6
Yan	-1.3	3.1	4.3	6.3	0.1	0.8
Sik	-1.8	2.0	3.8	4.7	0.1	0.4
Pendang	-2.3	1.8	4.1	3.6	0.1	0.5
Baling	-2.6	3.7	6.3	2.9	0.1	1.0
Kota Setar	-2.7	4.1	6.8	4.4	0.3	1.5
Bandar Baharu	-3.4	4.7	8.1	2.2	0.2	1.6
Jumlah	-0.4	6.4	6.8	4.9	0.3	1.4

Sumber : *Laporan Penduduk Negeri Kedah*, 1995, m.s. 7, Jadual 1,2 (selepas diubahsuai)

Faktor migrasi keluar akan turut mempengaruhi kadar penyertaan tenaga buruh (penduduk yang berumur 15-64 tahun) dan kadar tanggungan di-

sesebuah wilayah (Jadual 6). Daerah Kulim mencatatkan kadar penyertaan tenaga buruh yang paling tinggi (60.2%), sementara wilayah Sik (52.9%) mencatatkan jumlah yang paling rendah. Kadar penyertaan tenaga kerja yang tinggi di Kulim mengurangkan nisbah tanggungan keseluruhan (66%). Jumlah ini dibandingkan dengan Sik yang mempunyai nisbah tanggungan umur muda (80.6%), nisbah tanggungan umur tua (8.3%) dan nisbah tanggungan keseluruhan (88.9%) yang besar.

Jadual 6
 Taburan Nisbah Tanggungan Mengikut Wilayah, Negeri Kedah, 1991

Wilayah	Penduduk Berumur Kurang 14 th.	Penduduk Berumur 15-64 th.	Penduduk Berumur Lebih 65 th.	Jum. Pend.	Nisbah Tanggungan Umur Muda	Nisbah Tanggungan Umur Tua	Keseluruhan Nisbah Tanggungan
Baling	47,212 (41.2)	67,273 (54.1)	5,339 (4.7)	114,485	67.2	7.9	78.1
Bandar Baharu	12,558 (38.1)	18,528 (56.1)	1,920 (5.8)	33,006	67.8	10.4	78.1
Kota Setar	116,350 (36.1)	191,060 (59.3)	14,936 (4.6)	322,354	60.9	7.8	68.7
Kuala Muda	93,276 (36.7)	150,806 (59.3)	10,290 (4.0)	254,372	61.8	6.8	68.7
Kubang Pasu	58,273 (36.9)	91,959 (58.2)	7,731 (4.9)	157,963	63.4	8.4	71.8
Kulim	45,780 (35.7)	77,308 (60.2)	5,268 (4.1)	128,356	59.2	6.8	66.0
L,kawi	15,613 (36.4)	25,581 (59.6)	1,744 (4.1)	42,938	61.0	6.8	67.9
Padang Terap	21,308 (42.0)	27,325 (53.9)	2,093 (4.1)	50,726	78.0	7.7	85.6
Sik	23,245 (42.7)	28,837 (52.9)	2,384 (4.1)	54,466	80.6	8.3	88.9
Yan	22,706 (37.5)	34,168 (56.5)	3,609 (6.0)	60,483	66.5	10.6	77.0
Pendang	31,878 (38.3)	46,725 (56.2)	4,489 (5.4)	83,092	68.2	9.6	77.8
Kedah	488,199 (37.3)	759,570 (58.2)	59,803 (4.5)	1,302,241	64.3	7.9	72.1

() = peratus

Sumber : *Laporan Penduduk Negeri Kedah*, 1995, m.s. 14, jadual 1,5 (selepas diubahsuai)

Pada hakikatnya, jumlah penduduk perempuan adalah lebih ramai daripada jumlah penduduk lelaki di negeri Kedah dengan nisbah lelaki kepada perempuan terletak pada 1: 1.03. Keadaan ini berlaku di semua wilayah kecuali Langkawi. Nisbah lelaki kepada perempuan ini didapati paling tinggi di wilayah Yan iaitu 1:1.09. Ketidakseimbangan agihan jantina mengikut wilayah ini disebabkan oleh faktor migrasi, terutamanya migrasi keluar antara negeri oleh kaum lelaki, sebahagian besarnya ke Pulau Pinang.

Faktor migrasi masuk penduduk ke kawasan bandar menyebabkan peratusan penduduk yang berumur kurang dari 14 dan lebih dari 65 tahun lebih besar di kawasan luar bandar. Manakala peratusan penduduk yang berumur antara 15-64 tahun lebih besar di kawasan bandar dibandingkan dengan kawasan luar bandar.

Faktor migrasi keluar penduduk antara negeri, terutamanya oleh kaum lelaki, menyebabkan peratusan penduduk lelaki yang berumur antara 15-64 tahun lebih rendah berbanding penduduk perempuan (Rajah 1). Namun, peratusan penduduk lelaki didapati lebih besar daripada penduduk perempuan di peringkat umur kurang dari 15 tahun.

Ketaksamarataan agihan penduduk berdasarkan jantina di kawasan bandar sangat ketara pada peringkat umur antara 25 hingga 35 tahun, berbanding kawasan luar bandar, iaitu pada peringkat umur antara 30 hingga 40 tahun.

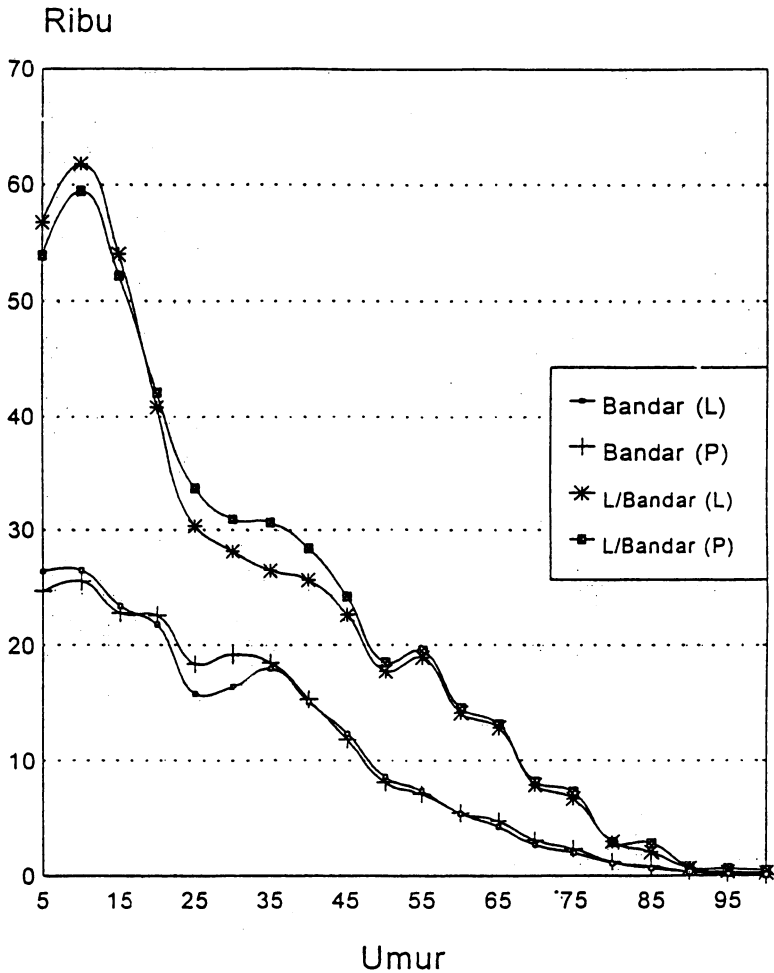
Pada peringkat umur kurang dari 18 tahun, didapati jumlah penduduk lelaki lebih ramai daripada penduduk perempuan di kawasan bandar dan di luar bandar. Ini disebabkan, selepas umur 17-18 tahun, setelah menamatkan pengajian di sekolah menengah, penduduk lelaki mula berpindah keluar. Ketidakseimbangan agihan jantina di kawasan luar bandar akan berkurangan di kalangan penduduk pada peringkat umur lebih dari 50 tahun. Pada umur ini, mereka yang telah bersara dijangka pulang ke kampung halaman masing-masing.

RUMUSAN DAN IMPLIKASI KAJIAN

Secara amnya, pertumbuhan ekonomi di negeri Kedah berpusat di sekitar wilayah Kota Setar (Alor Setar), Kuala Muda (Sungai Petani) dan baru-baru ini di Langkawi (Kuah). Di wilayah ini, kegiatan ekonomi telah dipelbagaikan dan secara relatif, peranan industri pertanian telah berkurangan. Proses perbandaran yang agak mengutub ini menyebabkan hampir 67% penduduk bandar tertumpu di Alor Setar dan Sungai Petani.

Keadaan sebegini bukan sahaja akan meningkatkan jurang pendapatan antara kawasan bandar dan luar bandar, malah akan juga meningkatkan masalah kemiskinan di kawasan bandar. Didapati bilangan ketua isi rumah (KIR)

Rajah 1
Taburan Penduduk Lelaki (L) dan Perempuan (P)
Berdasarkan Sela Umur

Sumber: Laporan Penduduk Negeri Kedah, 1995, ms.14
 Jadual 1.5 (selepas diubahsuai)

termiskin, paling ramai (18%) menetap di wilayah Kota Setar terutamanya di mukim Jabi. Keadaan ini ada kaitan dengan tingkat pelajaran/ kemahiran asas, umur yang telah lanjut, saiz keluarga yang besar, peluang pekerjaan yang tidak mencukupi atau bersesuaian.

Di wilayah Kota Setar yang menempatkan bandar Alor Setar, kegiatan kewangan, industri, insurans hartanah dan perniagaan terus berkembang

($KPi=2.21$) dan kepentingan pertanian, perhutanan dan perikanan semakin berkurangan ($KPi=0.64$). Di wilayah Kuala Muda pula, industri pembuatan merupakan industri yang terpenting ($KPi=1.69$) (Jadual 4).

Sebahagian besar pekerja profesional, teknikal, pentadbiran dan pengurusan bekerja di wilayah-wilayah yang telah maju (Kota Setar, Kuala Muda, Kulim, Kubang Pasu, Langkawi). Keadaan ini ada kaitannya dengan tahap pelajaran dan pengalaman buruh. Di wilayah Kulim, 87.1% daripada penduduknya pernah bersekolah, sama juga keadaannya bagi 86.7% di wilayah Kuala Muda dan 84.8% di wilayah Kota Setar. Ini dapat dibandingkan dengan hanya 78.1% di wilayah Sik dan 77.4% di wilayah Padang Terap (Jadual 16).

Penduduk yang terlibat sebagai pekerja pertanian, ternakan, perhutanan dan nelayan paling ramai didapati di wilayah Padang Terap, Sik, Yan dan Baling. Kebanyakan penduduk yang berpelajaran dan berpengalaman telah berpindah ke wilayah yang telah dimajukan dan yang tinggal di wilayah yang kurang maju merupakan pekerja yang tidak mempunyai kemahiran industri. Di wilayah-wilayah ini juga masalah kemiskinan berlaku pada kadar yang agak besar.

Industri pertanian, perhutanan dan perikanan masih lagi industri yang terpenting di wilayah Baling, Sik, Yan, Padang Terap, Bandar Baharu dan Pendang. Sebahagian besar tenaga buruh masih lagi bergantung kepada industri ini. Keupayaan wilayah-wilayah ini untuk mengkhusus dalam industri lain masih lagi rendah (berdasarkan KPi). Jika ada, hanya industri yang berteknologi rendah dan bersesuaian dengan persekitaran pekerja yang kurang berpelajaran atau berkemahiran.

Tiga wilayah yang terbesar di negeri Kedah iaitu Sik, Baling dan Padang Terap mempunyai penduduk yang agak terserak dan tidak memusat di suatu kawasan bandar. Tiada pekan di kawasan ini dapat ditakrifkan sebagai kawasan bandar kerana bilangan penduduk yang tidak melebihi 10,000 orang. Ketiadaan kawasan bandar di wilayah-wilayah ini akan melambatkan pembangunan kerana pekan-pekan kecil kurang mampu menjana aliran perdagangan/ perniagaan antara bandar/ wilayah.

Taburan penduduk dan aliran migrasi juga akan mempengaruhi ketidakseimbangan ekonomi wilayah. Salah satu sebab kadar pertumbuhan penduduk yang rendah di Baling (0.8%), Yan (0.2%), Pendang (0.8%) dan Bandar Baharu (0.4%) disebabkan aliran migrasi keluar penduduk, terutamanya yang berpendidikan/ kemahiran dan bermodal. Keadaan ini mempunyai kaitan yang rapat dengan struktur ekonomi tradisional dan nilai ditambah yang rendah.

Dalam masa yang sama, migrasi keluar, terutamanya di peringkat umur 15-64 tahun akan meningkatkan nisbah tanggungan di wilayah yang ditinggalkan.

Selain itu, migrasi keluar kaum lelaki yang lebih ramai daripada kaum perempuan akan membesarkan nisbah jantina lelaki:perempuan di sesebuah wilayah. Penumpuan penduduk yang tidak sama rata antara wilayah boleh menggambarkan keadaan pembangunan yang tidak seimbang antara wilayah.

Dalam semua wilayah di negeri Kedah, didapati bahawa bilangan penduduk adalah lebih ramai daripada penduduk lelaki kecuali di wilayah Langkawi. Di wilayah Langkawi, penduduk lelaki lebih ramai daripada penduduk perempuan kerana pada tahun banci dibuat (1991), industri pelancongan di Langkawi sedang pesat membangun dan permintaan terhadap pekerja binaan agak tinggi. Sebahagian besar penduduk (lelaki) terlibat sebagai pekerja binaan ($KPI=2.26$).

Migrasi yang berlaku dari kawasan pertanian ke kawasan perindustrian dan migrasi dari bandar-bandar kecil ke bandar-bandar besar menyebabkan kadar pertumbuhan penduduk di bandar-bandar yang kecil rendah. Kadar pertumbuhan penduduk di bandar Kulim dan Kuala Kedah hanyalah 0.4% dan 0.3% sahaja berbanding 8.5% di sungai Petani dan 5.3% di Alor Setar.

Trend sebegini memperlihatkan proses perbandaran yang lebih tertumpu di bandar-bandar besar. Bandar-bandar yang bersaiz sederhana dan kecil hanya berkembang pada kadar yang perlahan, malah ada juga yang merosot, contohnya, peratus pertumbuhan penduduk bandar Kulim telah merosot daripada 3.9% kepada 0.4% pada tahun 1991.

Migrasi dari bandar-bandar kecil berlaku kerana penyerapan guna tenaga yang lembap sektor pertanian di sekitar bandar-bandar tersebut dan kurangnya aktiviti perindustrian. Ia juga menunjukkan kegagalan pertumbuhan ekonomi di bandar-bandar yang agak besar mewujudkan kesan limpahan dan kurangnya rangkaian-rangkaian ekonomi yang dirancang atau dijangka antara bandar-bandar yang besar dengan bandar-bandar yang lain.

RUJUKAN

- Anuar, Ali (1983). Agglomerasi Perkilangan dan Perbandaran di Semenanjung Malaysia: Satu Konflik dengan Keperluan Mengurangkan Ketidakseimbangan Regional, Kertas Kerja Seminar Perbandaran dan Pembangunan Negara, 24-25 Oktober, Fakulti Sains Kemasyarakatan dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, 6-7, 15, 29.
- Asan Ali, Golam Hassan (1996). Pola dan Saiz Ketidakseimbangan Wilayah di Negeri Kedah, Kertas Kerja Kolokium Masyarakat Negeri Kedah Abad Ke-20, 13 April 1996, Sekolah Pembangunan Sosial, Universiti Utara Malaysia, Sintok.
- Bendavid, A. (1974). *Regional Economic Analysis for Practitioners, An Introduction to Common Descriptive Methods*, New York: Praeger Publisher.

- Fu- Chen Lo & Kamal, Salih (1978). Growth Poles and Regional Policy in Open Dualistic Economist: Western Theory and Asian Reality, dlm. Fu-Chen Lo & Kamal Salih (eds.), *Growth Pole Strategy and Regional Development Policies*, Oxford: Pergamon Press, 243-269.
- Hashim, Ismail (1996) . Pelan Tindakan Pembangunan Negeri Kedah, Kertas Kerja Seminar Ekonomi Peringkat Kebangsaan 96, 11-12 Januari, Universiti Utara Malaysia, 2.
- Laporan Penduduk Negeri Kedah* (1995). Kuala Lumpur : Jabatan Perangkaan Malaysia, Percetakan Negara.
- Malaysia (1991). *Rangka Rancangan Jangka Panjang Kedua 1991-2000*, Kuala Lumpur: Percetakan Negara.
- Meerman, J. (1979). *Public Expenditure in Malaysia: Who Benefits and Why*, Washington: Oxford University Press.
- Mohd. Yusof, Kasim (1990). Kemiskinan dan Pembangunan Bandar Selepas 1990, Siri Kertas Penyelidikan, Fakulti Ekonomi, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, No. 1, 5-9.
- Osman Rani (1983). Polisi Perindustrian dan Penglibatan Bumiputera, dlm. Jaafar Muhamad & Abdul Shukor Ariffin (eds.), *Masalah dan Prospek Ekonomi Bumiputera*, Bangi: Penerbit UKM, 97-107.
- Pryor, R. J (1979). Malaysia: Migration and Development: A Regional Synthesis, dlm. R.J. Proyor (ed.), *Migration and Development in Southeast Asia: A Demographic Perspective*, Kuala Lumpur: Oxford University Press, 113.
- SEPU (1994a). *Kedah Development Action Plan 1991-200*, Volume 1, State Economic Planning Unit (SEPU), Kedah Darul Aman.
- _____(1994b). *Kedah Development Action Plan 1991-200*, Project Identification Briefs (PIBs), Volume 2, State Economic Planning Unit (SEPU), Kedah Darul Aman.